

3. Кримінальне право України: особливач частина : навч. посіб. / А.А. Васильєв, О.О. Житний, Є.О. Гладкова; за заг. Ред. О.М. Литвинова; МВС України, Харків: нац. ун-тет внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

4. Ніколаєнко Т.Б., Сич В.О. Кримінальне право. Особлива частина: навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ. 2012. 1232 с.

5. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика : монографія. Київ : Юридична практика, 2003. 924 с.

6. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід: монографія / А.А. Музика, А.В. Савченко, О.В. Процюк, та ін. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2011. 276 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-46>

НАПРЯМИ ЗАКОРДОННОЇ ПРАКТИЧНОЇ ВІКТИМОЛОГІЇ

Коваль Марія Мирославівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і процесу

Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Корінні реформи в суспільстві, пов'язані зі зміною соціально-економічного ладу, переходом від планової економіки до ринкової, з відмовою від комуністичної ідеології, зумовили докорінний перегляд усієї кримінальної політики, концепцій усіх галузей кримінального законодавства, пошук нових рішень та обґрунтувань боротьби з злочинністю, і навіть профілактики кримінальних правопорушень.

Недостатня ефективність традиційних заходів кримінально-правової протидії злочинності змушують сконцентрувати увагу на питаннях запобігання вчинення кримінальних правопорушень, зокрема, на розробці ефективної попереджувальної системи на злочинність.

Сьогодні закордонна практична віктимологія розвивається в наступних напрямках:

1. Підготовка особистості (розробка алгоритмів оптимальної поведінки в криміногенних ситуаціях та спеціальний тренінг).

2. Підвищення рівня захищеності посадових осіб, чії службові функції пов'язані з ризиком піддатися злочинному зазіханні.

3. Зведення до мінімуму віктимогенних ситуацій, запобігання та припинення їх, інформування громадян про такі ситуації.

4. Інформування громадян про можливі кримінальних «пастки».

5. Захист та реабілітація потерпілих від злочинів [1].

Активно використовуються такі напрямки, як пропаганда віктимологічних знань шляхом видання спеціальних віктимологічних журналів, книг, статей, буклетів, пам'яток. З'явилися цикли радіо- та телепередач.

Віктимологічні знання також стали даватися в рамках нових навчальних дисциплін, які називаються курсами забезпечення безпеки життєдіяльності. Так, у школах та вузах бажаючі можуть не тільки прослухати лекції з віктимології, але пройти, з метою засвоєння отриманих знань, спеціальний тренінг, освоїти прийоми самозахисту та відпрацювати їх.

Навіть у дитячих садках діти отримують найпростіші віктимологічні рекомендації (наприклад, не сідати в автомобіль до незнайомої людини, не заходити до незнайомих людей додому, не входити до ліфта з незнайомими чоловіками тощо).

Важливу роль відіграють і практичні рекомендації віктимологів, розраховані на різні життєві ситуації. Наведемо приклад типових рекомендацій, наданих особам, які прибувають у незнайоме місто. Вони зводяться до наступного:

Якщо Ви збираєтеся вийти з готелю увечері, то краще замовити таксі. При поїздках незнайомим містом не слід одягатися в яскравий одяг, що привертає увагу. Жінкам слід цінні речі тримати не в сумочках, а в кишенях сукні. Чоловікам слід носити таку краватку, від якої легко було б звільнитися, якщо злочинець несподівано схопитися за неї.

Ходити пішки незнайомим містом потрібно завжди цілеспрямовано, цілеспрямовано. Не слід блукати вулицями без певної мети. Це завжди привертає увагу злочинців.

Якщо людина перебуває у стані сп'яніння, то значно збільшується ймовірність нападу будь-якого злочинця. Імовірність нападу значно зменшується, якщо Ви ходите вдвох або в групі людей.

Фахівці в галузі практичної віктимології не обійшли увагою туристів та емігрантів. Для них розроблені спеціальні правила поведінки у великих американських містах типу Нью-Йорка:

– не гуляти вечірнім Нью-Йорком; не їздити після 8 години вечора в метро, особливо у віддалені райони; за версту обходити Гарлем, Централ-парк у нічний час доби;

- не називати негрів неграми (для чорного – це страшна образа), краще користуватися словом – афро-американець;
- не сперечатися з вуличними грабіжниками, віддавати на їхню вимогу все, що вони вимагатимуть;
- постійно мати при собі п'ять доларів – стільки коштує порція наркотику, і при появі наркомана відразу ж пропонувати йому гроші; відсутність грошей може призвести до трагічних наслідків;
- не відводити погляд, якщо на тебе пильно дивляться.

Інструкція закінчується словами: «Тільки повне дотримання вищевказаних рекомендацій може дати хоч якусь мінімальну гарантію особистої безпеки» [2].

Досвід показує, що віктимологічні рекомендації, навіть найпростіші, при дотриманні них знижують ймовірність стати жертвою кримінального правопорушення.

Реальна оцінка можливої кримінальної ситуації дозволяє не тільки правильно діяти в екстремальній обстановці, але робить людей більш обережними і запобігає виникненню кримінальних ситуацій.

Література:

1. Criminology. 1985. № 4. Р. 697-710.
2. Віктимологічний напрямок впливу на злочинність в США. URL: <http://um.co.ua/3/3-12/3-125728.html>.